

Кофанов Андрій Віталійович,
кандидат юридичних наук, доцент, доктор філософії,
професор кафедри криміналістичного забезпечення
та судових експертиз
Національної академії внутрішніх справ, Київ, Україна
ORCID ID 0000-0002-5242-2518
E-mail: kofanov andrey@ukr.net

ЩОДО ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ ПРОБЛЕМАТИКИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ СПЕЦІАЛІСТА

Темою дослідження є висвітлення проблемних питань щодо можливостей використання попереднього дослідження на прикладі «зброєзнавчих» дослідження. Вивчення питання процесуального статусу висновку спеціаліста та отриманих результатів.

Ключові слова: експертне дослідження, вогнепальна зброя, стандарт, попередні дослідження

The topic of the study is the coverage of problematic issues regarding the use of preliminary investigation by the example of the study of different types of weapons. Examination of the issue of the procedural status of the specialist's report and the results obtained.

Key words: expert research, firearms, standard, preliminary research

Темой исследования является освещение проблемных вопросов относительно возможностей использования предварительного исследования на примере исследования различных видов оружия и т. п. Изучение вопроса процессуального статуса заключения специалиста и полученных результатов.

Ключевые слова: экспертное исследование, огнестрельное оружие, стандарт, предварительные исследования

Головною метою проведення висновку спеціаліста, це втілення принципу швидкого (оперативного) отримання доказової інформації з метою розслідування кримінальних правопорушень. Найчастіше для виконання, висновки спеціаліста призначався по криміналістичним напрямкам досліджень, одним з яких являється дослідження різних видів зброї, зокрема вогнепальної.

Безумовно, чим швидше та у повному обсязі слідчий (оперативний працівник) одержує корисну інформацію щодо правопорушення, тим реальніші

шанси на те, що злочин буде розслідувано за гарячими слідами, а злочинець викритий. Тому зазначені дослідження найчастіше мали місце на початковому етапі розслідування або до початку досудового розслідування, на етапі проведення оперативно-розшукових заходів, тобто тоді, коли необхідно швидко одержати важливу доказову інформацію, відображену у матеріальних слідах злочину, а умов, можливостей і юридичних передумов для проведення судової експертизи не має.

Проведені «зброєзнавчі» дослідження оформлювалися як висновок спеціаліста, мали як процесуальний так і непроцесуальний характер. Існування їх в правовому полі або відсутність їх у такому, залежало від стадії процесу на якій він призначався та від органу (особи) який ініціював проведення дослідження.

Отже, під час проведення оперативно-розшукових заходів (стадія виявлення ознак злочину) дослідження призначалися за завданням оперативних підрозділів, – таке дослідження вважалося непроцесуальним, оскільки воно було виведено за межі кримінального процесу [8].

Найбільш дискусійним питанням з правої точки зору, є проведення дослідження об'єктів та речовин, що можуть набути статусу речових доказів перед проведенням експертного дослідження, як процесуальною дією; проведення дослідження поза межами кримінального процесу, тобто неможливість контролю за речовими доказами компетентними особами, які проводять розслідування [7].

Неповторність досліджень деяких об'єктів, зокрема в галузі «криміналістичного зброєзнавства» – травматичної зброї несмертельної дії, газової, шумової (стартової), саморобної зброї, штатних, не штатних, саморобних патронів тощо, які необхідні для проведення експертного експерименту (експериментальної стрільби), а отже знищення певної кількості об'єктів (при проведенні дослідження застосовуються тільки ті методи, що не змінюють зовнішнього вигляду і властивостей об'єктів дослідження не спричиняють їхньої втрати і не виключають можливості подальшого

експертного дослідження – п.5.3.4 [2; 4]. Для спеціалістів які проводили зазначені дослідження актуальною була порада – не використовувати за необхідності всі об'єкти дослідження.

В той же час дослідження джерел доказової інформації, що мають перспективу згодом набути статусу речових доказів, на наш погляд, ні за яких умов не повинно було виводитися за правове поле, проводитися «негласно» поза юридичною формою і без фіксації ходу і результатів таких досліджень у юридичних (процесуальних) документах. Будь-яка робота з джерелами доказової інформації повинна здійснюватися гласно і фіксуватися процесуальними засобами. Фіксація повинна бути повною, всебічною і безперервною, починаючи з виявлення матеріального об'єкта, що має доказове значення, і закінчуючи його дослідженням. В іншому разі немає гарантій того, що доказові властивості вилученого предмета збережені в незмінності, а сам предмет може бути джерелом достовірної інформації і засобом встановлення об'єктивної істини.

Таким чином, спостерігався суперечливий характер висновку спеціаліста з урахуванням можливості розширеної форми його викладення та додержання принципів достовірності і допустимості речових доказів на тлі проведення попередніх досліджень поза меж кримінального процесу, тому висновок спеціаліста потребував перегляду, а ні як не скасування його статусу в контексті кримінального процесу України.

Висновок (довідка) спеціаліста був своєрідним «запобіжником» (попереднього дослідження) потрапляння предметів ззовні схожих на зброю (але не конструктивно), наприклад, запальничок у вигляді пістолетів, револьверів, гранат; розкладних гребінців у вигляді «викидних» ножів на експертизу. Ці об'єкти не потрапляли на експертне дослідження, бо по ним не порушувалася кримінальна справа (кримінальне провадження). Наразі, в умовах діючого КПК України, всі зазначені вище об'єкти надходять на відповідні експертні дослідження поруч із реальними зразками зброї.

Оскільки попереднім, судово-експертним дослідженням піддаються об'єкти, які мають статус речових доказів або які можуть мати такий статус згодом, то попередні дослідження даних об'єктів не повинні мати негласний характер. Вони повинні здійснюватися в межах правової форми, що гарантує надійність дослідження, слушність висновків, цілісність досліджуваного доказу. У цьому контексті висновкам (довідкам) спеціалістів варто було би надати статусу джерела доказів, ще за часів дії попереднього КПК України. Особливо актуально це стосувалося би належно оформлених та достатньо процесуально закріплених об'єктів, що могли набути статусу речових доказів, дослідження яких є неповторним й одночасно вимагає оперативності. У такому разі вважалося би за недоцільне з правової точки зору та з міркувань оптимізації часу, сил та засобів спеціаліста-криміналіста, експерта й слідчого, «автоматичне повторне» проведення, а саме вже повноцінної експертизи за постановою після проведення попереднього дослідження, якому надавався би відповідний правовий статус («джерела речових доказів»).

Список використаних джерел

1. Методика встановлення належності об'єкта до вогнепальної зброї та його придатності до стрільби (проведення пострілів) /ДНДЕКЦ МВС України; ДЕЗП Мінюсту України; Київ, 2012. (Методику схвалено координаційно-методичною радою ДНДЕКЦ МВС України, протокол від 28.10.2003 № 8, та рішенням секції НКМР Міністерства юстиції України з проблем трасології та судової балістики, протокол від 03.06.2005, з наступним внесенням її до Реєстру методик проведення судових експертиз за № 3.1.22. Зміни та доповнення до методики внесені рішенням Координаційної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України від 02.03.2012). (Атестат акредитації на відповідність вимогам ДСТУ ISO/IEC 17025:2017 №201078).

2. Методика встановлення належності об'єкта до бойових припасів вогнепальної стрілецької зброї та його придатності до стрільби / ДНДЕКЦ МВС України; ДЕЗП Мінюсту України; Київ, 2012. (Методику схвалено

координаційно-методичною радою ДНДЕКЦ МВС України, протокол від 15.04.2004 № 7, та рішенням секції НКМР Міністерства юстиції України з проблем трасології та судової балістики, протокол від 24.05.2006, з наступним внесенням її до Реєстру методик проведення судових експертиз за № 3.2.05. Зміни та доповнення до методики внесені рішенням Координаційної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України від 02.03.2012). (Атестат акредитації на відповідність вимогам ДСТУ ISO/IEC 17025:2017 №201078).

3. Методика криміналістичного дослідження газових пістолетів та револьверів / ДНДЕКЦ МВС України; Київ, 2000. (Затверджена рішенням секції НКМР міністерства Юстиції України з проблем трасологічної та судової балістики. Протокол від 24.05.2000). (Атестат акредитації на відповідність вимогам ДСТУ ISO/IEC 17025:2017 №201078).

4. СОУ 78-19-001:2007 Пістолети, револьвери та інші короткоствольні пристрої несмертельної дії. Загальні технічні умови / ДНДЕКЦ МВС України; Київ, 2007. (Атестат акредитації на відповідність вимогам ДСТУ ISO/IEC 17025:2017 №201078).

5. СОУ 78-41-016:2013 Патрони несмертельної дії. Загальні технічні вимоги. / ДНДЕКЦ МВС України; Київ, 2013. (Атестат акредитації на відповідність вимогам ДСТУ ISO/IEC 17025:2017 №201078).

6. Абрамова В. М., Свобода Є. Ю. Помилки в судово-експертній діяльності: сутність, умови виникнення та види // Криміналістика и судебная экспертиза: междуведомственный научно-методический сборник. Вып. 59. Київ: Министерство юстиции Украины, 2014. С. 72-78.

7. Кофанов А. В. Особливості експертних помилок та деякі шляхи їх запобігання під час проведення судово-балістичних експертиз // Криміналістика и судебная экспертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. Мініюст України, КНДІСЕ. Київ: 2015. Вип. 60. С. 275-287.

8. Кофанов А. В. Дискусійність висновку спеціаліста або його аналогу (минуле та майбутнє) // Актуальні питання стандартизації та акредитації

трасологічних досліджень та досліджень зброї: матеріали міжвідом. наук.-
практ. семінару (м. Київ, 12 січня 2018 р.) КНДІСЕ. Київ, 2018. С. 30-34.